

ÉVARISTE PARNY.

Évariste Parny

Biografia

6 lutego 1753 r. w Saint-Paul, na wyspie Bourbon (dziś La Réunion), przychodzi na świat Évariste-Désiré Deforges-Parny. Jest członkiem trzeciego pokolenia francuskiej rodziny z Berry (północno-środkowa Francja), osiadłej na Bourbon od 1698 roku.

Nazajutrz, 7 lutego, odbywa się chrzest w kościele parafialnym w Saint-Paul; sakramentu udziela ksiądz Monnet. Rodzicami dziecka są: Paul Parny, „koniuszy, porucznik piechoty” (*écuyer, lieutenant d’infanterie*) i Marie-Genève de Lanux, „jego prawowita małżonka” (*sa légitime épouse*), zaś rodzice chrzestni, to Pierre-Évariste de Lanux, wuj dziecka i Marie-Catherine-Françoise de Lanux, bardzo młoda (zaledwie dziewięcioletnia) siostra matki.

1753–1763

Évariste, tak jak jego rodzeństwo i dzieci innych francuskich rodzin na Bourbon, przeżywa okres „błogiej ignorancji” (*aimable ignorance*)¹.

27 sierpnia 1763 r. Évariste oraz jego dwaj bracia, *Jean-Baptiste-Paul*² i *Joseph-Louis-Blaise-Chériseuil*³, opuszczają rodzinną wyspę, aby podjąć naukę we Francji. Po drodze statek przybija do Île-de-France (dziś Mauritius), gdzie wsiada nań Rose Pinczon du Sel i jej dwoje dzieci: córka Marie-Anne i syn *Joseph-Auguste*. Syn pozostanie przyjacielem Évariste’a do końca

¹ Lettre IV à M. de P... du S... (Pinczon du Sel), [in:] *Œuvres d’Évariste Parny*, Chez Debray, libraire, au grand Buffon, Paris 1808, tome I, s. 237.

² Jean-Baptiste-Paul, starszy od Évariste’a o 3 lata, był z nim szczególnie związany. Kursywą oznaczono imiona, których wymieniane osoby używały na codzień.

³ Młodszy brat Évariste’a, urodzony w 1757 roku.

życia. Podróż kończy się w bretońskim porcie Lorient 12 stycznia 1764 roku.

Bracia Parny rozpoczynają naukę w jezuickim gimnazjum Saint-Thomas, w Rennes. Mimo zwykle spotykanych braków w wykształceniu uczniów z terytoriów zamorskich w porównaniu z dziećmi uczącymi się we Francji, Évariste osiągał dobre wyniki w nauce, szczególnie we francuskim i matematyce. Podczas pobytu w Rennes zaczął także uczyć się angielskiego. Nawiązał znajomości i przyjaźnie literackie, które będą trwały wiele lat.

1770

Évariste rozważa wstąpienie do klasztoru La Trappe (tj. zakonu trapiistów)⁴, porzuca jednak ten zamiar i wstępuje do paryskiego seminarium Saint-Firmin, aby studiować teologię na Sorbonie. Po kilku miesiącach opuszcza jednak seminarium – oficjalnie z powodu choroby, lecz chodziło zapewne o brak zdecydowania i pewności co do powołania. Znane są świadectwa mówiące o utracie wiary przez Évariste'a: „Przez osiem miesięcy przebywał tam (w seminarium), studiował, rozmyślał, a jego wiara zanikła. Przypisywał swoje *nawrócenie* lekturze Biblii, której spowiednik zawsze mu zakazywał. Zrzucił więc sutannę i założył mundur”⁵.

1771–1772

Évariste wybiera ostatecznie karierę wojskową, idąc w ślady ojca i braci. Bracia Parny służą razem w żandarmerii królewskiej. W czerwcu 1772 r. zostają przyjęci do elitarnej straży ochrony króla (Gardes du Corps de sa Majesté), mimo niespełnienia wszystkich warunków stawianych zwykle członkom tego oddziału⁶. Służba nie pochłania ich całego czasu, więc bracia

⁴ Reguła zakonna opiera się na ścisłym przestrzeganiu reguły św. Benedykta, uważanej za najbardziej surową w Kościele katolickim. Zakłada ona izolację od świata, milczenie, posty, oddanie się modlitwie i pracy fizycznej. Obecna nazwa (od 1903 r.), to Zakon Cystersów Ściślejszej Obserwacji (OCSO, Ordo Cisterciensis Strictioris Observantiae).

⁵ „Pendant huit mois qu’il y (au séminaire) resta, il étudia, il réfléchit, et sa foi s’évanouit. Il attribuait surtout sa *conversion* à la lecture de la Bible que son confesseur lui avait toujours interdite. Il quitta donc la soutane, et endossa un uniforme”. Notka autobiograficzna, zredagowana przez samego Parny’ego, [in:] P.-F. Tissot (éd.), *Poésies inédites*, 1827, *cit. per*: C. Seth, *Évariste Parny (1753–1814): Créole, révolutionnaire, académicien*, Hermann, Paris, 2014, s. 37.

⁶ Nie odbyli wymaganej rocznej służby w oddziałach lekkiej straży konnej, nie mieli poświadczonych pochodzenia szlacheckiego od co najmniej czterech pokoleń. Spełnione przez braci Parny warunki to wysoki wzrost, dobra prezencja i rekomendacja dwóch szlachciców.

mogą brać czynny udział w życiu towarzyskim Paryża. Évariste zaprzyjaźnia się szczególnie z Antoine'em Bertin, pochodzącym z Bourbon (młodzi ludzie nie poznali się jednak wcześniej na rodzinnej wyspie, lecz dopiero w stolicy).

Jean-Baptiste, starszy brat, zostaje zauważony i doceniony za liczne zalety, sposób bycia (*talent de société*), uzyskuje stanowisko koniuszego hrabiego d'Artois⁷. Dzięki temu trafia na dwór w Wersalu, gdzie będzie mógł w przyszłości wprowadzić Évariste'a.

1773

Sytuacja materialna Évariste'a i braci poprawia się nieco po podziale schedy po zmarłym pod koniec 1772 r. dziadku, Jean-Baptiste-François de Lanux. Bracia wynajmują posiadłość w okolicach Paryża, między Saint-Germain-en-Laye a Marly-le-Roi. Tamże zbiera się nieformalna grupa, nazwana La Caserne. Było to stowarzyszenie anakreontyczne, którego członkowie stawiali sobie za cel rozwój duchowy i życie na łonie natury. Organizowano seanse lektury i muzyki, układano wiersze, prowadzono dyskusje literacko-artystyczne. Do najbardziej aktywnych członków należeli Évariste Parny i Antoine Bertin. Gośćmi La Caserne bywały także często kobiety.

1773

Ojciec wzywa młodszych synów na Bourbon. Évariste odbywa podróż wraz z bratem Chériseuil i przyjacielem, Augustem Pinczon du Sel. Statek Laverdy wyrusza z Francji w połowie maja, kieruje się najpierw na zachód, przez Atlantyk i dopływa do Rio de Janeiro. Po krótkim pobycie w Brazylii, statek płynie na wschód, przybija do portu w Kapsztadzie pod koniec września. Pinczon du Sel kończy podróż na Île-de-France w Boże Narodzenie; bracia Parny przesiadają się na inny statek, który dotrze na Bourbon dopiero 23 stycznia 1774 roku.

Zarówno Évariste, jak i Auguste Pinczon du Sel prowadzili dzienniki, które pozwalają poznać nie tylko trudne warunki podróży, niewygody, wrażenia z pobytów w Brazylii i Afryce Południowej, lecz także talent literacki młodych podróżników⁸, opisujących wszystko dokładnie i obrazowo, niekiedy z ironią i humorem.

⁷ Przyszłego króla Karola X (1824–1830), w porewolucyjnym okresie Restauracji.

⁸ Porównanie kilku fragmentów opisujących te same zdarzenia i miejsca pozwala na stwierdzenie wyraźnej wyższości warsztatu pisarskiego Évariste'a: C. Seth, *Évariste Parny (1753–1814)...*, *op. cit.*, s. 59–62.

1774–1775

Évariste odnawia kontakt z siostrą⁹ i ojcem (niewidzianymi od ponad 10 lat), poznaje macochę, Françoise de Bonardo de Mangarde de Roburent i przyrodniego brata, Antoine’a-Pierre’a-Paula, który ma 7 lat. Jednak przybycie na Bourbon nie wywołuje entuzjazmu, ani nie porusza go w żaden szczególny sposób:

Wreszcie przybywamy, i wybacz, Ojczyzno,
Lecz nie czułem miłego wzruszenia,
Które się zjawia przy powrocie,
Ma dusza nie rozrzewniła się na twój widok¹⁰...

Rodzinną wyspa wydaje się nudna, Évariste’owi brakuje kontaktu z ukochanym starszym bratem, rozrywek i życia artystycznego Paryża. Nawet krajobrazy tropikalnej przyrody, czy też klimat nie budzą sympatii; wszystko wydaje mu się jednorodne i monotonne. Irytują go także kreolscy mieszkańcy Bourbon; Évariste nie odmawia im pewnych zalet – uczciwości, odwagi i hojności, lecz zarzuca jednocześnie brak ogłady i chęci zmiany tego stanu rzeczy przez lepszą edukację. Ocenia rodaków jako zadufanych w sobie, pozbawionych energii, chęci działania i systematyczności. Potępia także stosunek do rdzennych mieszkańców wyspy, sposób ich traktowania¹¹, niedostrzeżenie w nich istot ludzkich¹².

⁹ Siostra Évariste’a, Marie-Barbe-Geneviève, którą w rodzinie nazywano poufale „Javotte”, urodzona w 1751 r., spędziła całe życie na Bourbon. Pomagała bratu w sprawach formalnych związanych z rodzinną posiadłością.

¹⁰ *Nous arrivons enfin, Pardonne, ô ma Patrie, / Mais je ne connus point ce doux saisissement / Qu’on éprouve en te revoyant; / Mon âme à ton aspect ne s’est point attendrie*, [in:] Lettre IV à M. de P... du S..., *op. cit.*, s. 239.

¹¹ Zachowane dokumenty pozwalają twierdzić, że ojciec Évariste’a był znany z bezwzględного traktowania niewolników: „okrutny, niemal barbarzyński dla swoich czarnych, traktował ich źle bez powodu i nie zapewniał im właściwego utrzymania” (*cruel jusqu’à la barbarie à l’égard de ses noirs, les maltraitant à tort et à travers, sans raisons, et sans vouloir donner leur subsistance*): tak twierdził Antoine Boucher, autor raportu o mieszkańcach Bourbon, sporządzonego na użytek zarządu Compagnie des Indes Orientales, [in:] R. Barquissau, *Les Poètes créoles*, Jean Vigneau, Paris 1949, s. 15–16.

¹² Z czasem te pierwsze opinie stały się bardziej umiarkowane – Évariste pisał, że w końcu na Bourbon rodzimi mieszkańcy (niewolnicy lub nie) są lepiej traktowani niż na innych wyspach. Zdawał sobie również sprawę, że względna zasobność kreolskich rodzin (w tym jego własnej) była uzależniona od niewolniczej pracy miejscowej ludności. Wiadomo również, że po śmierci matki, a potem ojca, w drodze podziału spadku, został właścicielem kilkudziesięciu niewolników, których nie wyzwolił, a niektórych spośród nich sprzedał.

Évariste oddaje się przyjemnościom związanym z towarzystwem kobiet o bardzo zróżnicowanym statusie społecznym. W kilku późniejszych wierszach pojawi się postać Ledy, z którą związek nie był długi, a która na początku maja 1775 r. (podczas trwającego jeszcze pobytu Évariste’a na Bourbon) urodziła córkę, ochrzczonej imieniem Valère¹³.

Szczególną rolę w życiu poety odegrała Esther Lelièvre z rodziny, podobnie jak rodzina Parny, osiadłej na Bourbon. Była bardzo młodą kobietą, w czasie pobytu Évariste’a na wyspie miała zaledwie 13–14 lat (lecz wedle ówczesnych zwyczajów, w wieku 14 lat kobiety mogły już zawrzeć małżeństwo). Uczucie młodych było, jak się zdaje, mocne, jednak do małżeństwa nie doszło. Miał nie zgodzić się na nie ojciec Évariste’a, Paul Parny, ze względu na niższe pochodzenie społeczne rodziny Esther. Pod wpływem uczucia i niefortunnego zakończenia tej historii, Évariste zaczyna pisać wiersze liryczne, w których Esther¹⁴ będzie opiewana przez kolejne lata jako Éléonore.

1776

Évariste wyrusza w drogę powrotną do Francji 15 stycznia. Powodem powrotu była także umacniająca się na dworze w Wersalu pozycja brata, Jeana-Baptiste’y, dzięki czemu młodszy brat mógł mieć nadzieję na zrobienie kariery. Podróż odbywa samotnie, młodszy brat Chériseuil pozostał na Bourbon, a przyjaciel, Auguste Pinczon du Sel na Île-de-France. Statek dopływa do Lorient 3 maja. Nic nie świadczy o tym, aby podczas podróży powstał jakiś dziennik, nieznane też są listy, które byłyby napisane podczas tych czterech miesięcy.

1777

Czas bytności Évariste’a na Bourbon pokrywał się z końcowym okresem władania Ludwika XV i początkiem panowania Ludwika XVI¹⁵. Obsada różnych

¹³ Valère była Mulatką, najprawdopodobniej córką Évariste’a. Wiadomo, że poeta interesował się losem dziewczynki, leżył na jej wychowanie i edukację, o co dbała na miejscu jego siostra, Javotte. Na stronie Liceum Évariste Parny w Saint-Paul na wyspie Réunion, znajduje się informacja o dalszych losach Valère i jej potomków: Valère miałyby być babką Celimeny, kreolskiej pieśniarki z La Saline k/Saint-Paul („Valère serait la grand-mère de Célimène, la chanteuse de la Saline”): <http://lycee-eparny.ac-reunion.fr/evariste-de-parny-qui-es-tu/> (dostęp 4.09.2020).

¹⁴ W niecałe 2 lata po wyjeździe Évariste’a, Esther zostaje wydana za mąż za lekarza z Saint-Paul, Jeana-Baptiste’a Canardelle.

¹⁵ Ludwik XV zmarł 10 maja 1774 roku. Tego samego dnia królem został Ludwik XVI, lecz ceremonia koronacyjna odbyła się w katedrze Reims dopiero 11 czerwca następnego roku.

stanowisk i mianowania były uzależnione od szlacheckiego pochodzenia kandydatów. Tymczasem Jean-Baptiste Parny otrzymał stanowisko koniuszego hrabiego d'Artois, co wywołało na dworze pewne zdziwienie. Użycie nazwiska – Jean-Baptiste de Parny *des Salines* – z przydomkiem zwyczajowo stosowanym na Bourbon, stwarzało pozór szlacheckiego pochodzenia rodziny Parny¹⁶. Mianowanie starszego z braci Parny było możliwe kiedy panował Ludwik XV, a hrabia d'Artois był dalszym członkiem rodziny królewskiej. Po objęciu tronu przez Ludwika XVI, nie można było pozwolić na sprawowanie funkcji przy rodzonym bracie króla przez plebejusza. Genealog dworu królewskiego, d'Hozier dokonał drobiazgowego badania archiwów i nie znalazł podstaw do uznania rodziny Parny za należącą do szlachty.

Mimo to, dzięki poparciu królowej i masonskiej loży Dziewięciu Sióstr¹⁷, której członkiem był Jean-Baptiste, jak też kreatywnej działalności genealogów, Parny zostają uznani za posiadających rodowód i tytuły szlacheckie. Cała procedura trwała długo i zakończyła się w 1779 roku.

1777

Powstaje poemat *Épître aux insurgents de Boston* [List do protestujących w Bostonie], napisany by wyrazić solidarność z manifestantami Boston Tea Party¹⁸.

Ukazuje się *Voyage de Bourgogne, en vers et en prose* [Podróż do Burgundii, wierszem i prozą], heroikomiczny utwór napisany wspólnie z Antoine'em de Bertin. Jak wiele innych ówczesnych dzieł tego rodzaju, przedstawia na poły realną, na poły wyobrażoną podróż odbytą drogą wodną i lądową. Styl jest żartobliwy, dominują humor i lekkość.

1778

Évariste wydaje zbiór *Poésies érotiques* [Poezje miłosne], z wierszami pisanymi w ciągu poprzednich lat. Zbiór zdobywa ogromne uznanie i przysparza

¹⁶ W rzeczywistości rodzina Parny nie miała rodowodu szlacheckiego, tylko ze strony matki doszukano się kilku członków szlachty w dawniejszych czasach.

¹⁷ Loża Dziewięciu Sióstr należała do obediencji Wielkiego Wschodu Francji. Lożę założono w 1776 r., a rozwiązano w 1848 roku. Członkami byli m.in. Wolter, Benjamin Franklin, Jean-François Marmontel, Emmanuel-Joseph Sieyès. Loża wspierała rewolucję amerykańską.

¹⁸ 16 grudnia 1773 r. mieszkańcy Bostonu protestowali przeciwko polityce fiskalnej Imperium Brytyjskiego. Ich protest jest uznawany za jedno z wczesnych wydarzeń zapowiadających wojnę o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Mimo poważnego tematu, poemat Parny'ego jest napisany z ironią i humorem: pada w nim retoryczne pytanie – jakże Amerykanie mogą dążyć do wolności, jeśli w znanym świecie dominuje despotyzm?

slawy autorowi¹⁹, porównywanemu do rzymskich piewców miłości – Tibullusa²⁰, Katullusa i Owidiusza. Évariste staje się Poetą, nie tylko autorem okazjonalnych i modnych rymów. Wiersze miłosne są adresowane do kilku kobiet, występujących pod antycznymi przydomkami, jak *Euphrosyne*, czy też *Aglaié*. Jednak zdecydowana większość utworów jest poświęcona Eleonorze (*Éléonore*), pod którym to imieniem kryje się najpewniej Esther Lelièvre.

1779

Ukazuje się kolejny zbiór – *Opuscules poétiques* [Drobne utwory poetyckie], z poezjami lirycznymi i epickimi.

6 listopada 1779 r., po oficjalnym uznaniu szlacheckiego rodowodu rodziny Parny, Évariste zostaje mianowany kapitanem w regimencie dragonów Królowej. Odtąd figuruje w oficjalnych rejestrach jako kawaler Évariste-Désiré de Forges Parny. W tym samym regimencie służy starszy brat Jean-Baptiste i przyjaciel, Auguste Pinczon du Sel.

1781

Ukazuje się rozszerzone wydanie zbioru *Poésies érotiques*. Pozycja Évariste'a w literackim środowisku Paryża jest ugruntowana.

Mimo protekcji królowej, bracia Parny (zwłaszcza Jean-Baptiste) znajdują się w niełatwej sytuacji finansowej. Podejrzane okoliczności przyznania im tytułu szlacheckiego nie budzą zaufania, zwłaszcza ze strony starej szlachty, która uważa braci za parweniuzszy żyjących ponad stan.

1783–1785

Évariste wraca ponownie na Bourbon²¹, aby załatwić sprawy spadkowe po śmierci ojca (zmarłego 26 września 1782 r.) i uregulować zaległe kwestie spadku po matce. Podczas tego pobytu odwiedza Île-de-France.

Opuszcza Bourbon w 1785 r.²², wyjeżdża do Indii (Karaikal, Puducherry, Cuddalore), wypełniając misję towarzyszenia królewskiemu

¹⁹ Ten zbiór pozostaje do dzisiaj najbardziej znanym dziełem Évariste'a Parny'ego.

²⁰ Wedle nie do końca sprawdzonej opowieści, wiekowy już Wolter (przebywający w Paryżu w marcu i kwietniu 1778 r., na kilka tygodni przed śmiercią) miał zwrócić się do Parny'ego słowami: *Mon cher Tibulle* (Mój drogi Tibullusie).

²¹ Ze względu na swoją trudną sytuację finansową Évariste uzyskuje prawo do pokrycia kosztów podróży przez skarb królewski.

²² Nigdy już nie powróci na rodzinną wyspę.

zarządcy francuskich przedstawicielstw handlowych. W czasie tej podróży jego statek zawija także do Trikunamalaja²³, miasta portowego na północno-wschodnim wybrzeżu Cejlonu. Z korespondencji wynika, że Indie nie podobały się Évariste'owi, ale podróż i bytność na wyspach Oceanu Indyjskiego dostarczyły mu obrazów i wrażeń, które przyczyniły się do powstania w bliskiej przyszłości zbioru *Chansons madécasses* [Pieśni Madagaskaru].

1784

Powstaje zbiór *Élégies* [Elegie], zawierający refleksyjną poezję liryczną, powstałą po śmierci Esther, występującej w poezji Évariste'a jako Éléonore.

1786

Po wypełnieniu swej misji w Indiach i powrocie do Francji, Évariste miał nadzieję na polepszenie swojej sytuacji w Paryżu, co jednak nie następuje. Otrzymuje pozwolenie na udział w polowaniach królewskich, może używać zwyczajowego tytułu wicehrabiego. Rezygnuje z kariery wojskowej.

1787

Ukazuje się zbiór *Chansons madécasses*, prezentowany jako tłumaczenie tradycyjnych utworów malgaskich przez Évariste'a Parny'ego. Pod względem treści zbiór wpisuje się w kontekst zainteresowania europejskich czytelników egzotyką. Zawiera też znaczny ładunek zmysłowości. W pewnym stopniu można przypisać mu intencje abolicjonistyczne. Forma jest nowatorska: *Chansons madécasses* to pierwsze autonomiczne poematy prozą w historii literatury francuskiej.

16 sierpnia 1787 r. w wieku 37 lat, umiera Jean-Baptiste²⁴, ukochany starszy brat Évariste'a. Ta przedwczesna śmierć, spowodowana chorobą (nie wiadomo czy był to atak malarii, dur brzuszny czy zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych) stanowi szczególnie traumatyczne przeżycie dla Évariste'a. Ponadto, przez następne lata będzie zmuszony do spłacania długów zmarłego, co całkowicie go zrujnuje.

²³ W tekście podano obecne nazwy miast indyjskich. W czasach Parny'ego i do końca okresu kolonialnego (1954 – dla Indii Francuskich), nazwy były inne: Karikal, Pondicherry, Gondelour, Trinquemalé.

²⁴ Od 1784 r. Jean-Baptiste nie jest wymieniany wśród koniuszych królowej. Powody nie są znane.

W listach do przyjaciół i rodziny wspomina o projekcie wyjazdu do Ameryki lub, częściej (do lat 90. XVIII w.), o chęci powrotu na Bourbon, co miało pozwolić na rozwiązanie problemów finansowych.

1788

Paryski wydawca Hardouin et Gattey publikuje dwa tomy *Œuvres complètes du chevalier de Parny* [Dzieła wszystkie kawalera de Parny] przygotowane przy współudziale autora.

Po 1789

Évariste nie zwraca specjalnej uwagi na politykę i nie przejawia wielkiego zainteresowania wydarzeniami czasu Rewolucji, choć dość boleśnie odczuwa skutki zmian: traci środki utrzymania, jako że odebrano mu pensję królewską.

Évariste'owi ciążyą kłopoty członków rodziny, za których czuje się odpowiedzialny; m.in. Paul-Marie-Claude, młodszy kuzyn, był przez pewien czas uwięziony za długi²⁵.

1790–1794

Évariste przeżywa trudny okres – toczy niemal codzienną walkę o środki utrzymania. Czasy są niepewne – kończy się monarchia, zastępuje ją republika, proklamowana 22 września 1792 roku. Król zostaje ścięty 21 stycznia 1793 roku. Przez jakiś czas Évariste znajduje się na liście podejrzanych, lecz unika większych problemów i oskarżeń – dzięki likwidacji Komitetu Ocalenia Publicznego (po ścięciu Robespierre'a).

3 października 1794 r. (już po upadku rządu jakobinów, co miało miejsce 28 lipca) zostaje zgilotynowany Auguste Pinczon du Sel. Nie wiadomo, kiedy Évariste dowiedział się o śmierci przyjaciela.

1795–1797

Przez 13 miesięcy Évariste pracuje w biurze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, po czym zostaje administratorem Théâtre des Arts. Te zajęcia pozwalają na zapewnienie minimum koniecznego do codziennego utrzymania, lecz przyczyniają się do pogorszenia i tak słabego zdrowia Évariste'a.

²⁵ Tenże kuzyn i jego brat Henry byli w służbie hrabiego d'Artois (przyszłego Karola X). W obawie przed rewolucyjną zawieruchą, podążając za hrabią, bracia opuścili Francję i udali się do Włoch.

1798

Évariste podejmuje pracę w departamencie Kształcenia Publicznego (*Instruction publique*). Jego zadaniem miało być opracowanie antologii tekstów, służącej podniesieniu poziomu wykształcenia obywateli. Republikańskie władze zyczyły sobie dostosowania tekstów do potrzeb ówczesnego ustroju politycznego: teksty Corneille'a, Racine'a, La Fontaine'a i innych pisarzy miały ulec modyfikacji, która by usunęła wszelkie odniesienia do monarchii i tyranii. Po krótkim okresie prób wywiązania się z tego zadania, Évariste dochodzi do wniosku, że nie może uczestniczyć w okaleczaniu oryginalnych dzieł i wycofuje się z przedsięwzięcia.

Bierze natomiast udział w opracowaniu zbioru pieśni patriotycznych na użytek wychowania obywatelskiego młodzieży (później jednak pieśni własnego autorstwa nie umieści w wydaniu swoich dzieł – *Œuvres diverses* [Dzieła różne]).

1799

Publikacja *La Guerre des Dieux* [Wojna bogów], poematu w 10 pieśniach, który wywołał falę krytyki z powodu prześmiewczego tonu i postaci biblijnych pokazanych w sytuacjach erotycznych. Podczas Restauracji, w 1817 r., poemat został objęty zakazem druku²⁶. Za życia autora i później cieszył się dużą popularnością i miał wiele wydań (legalnych i nie).

1802

Évariste żeni się z Marie-Françoise-Grâce Vally, pochodzącą z Bourbon, wdową po oficerze marynarki, Antoine Fortin. Małżeństwo pozostanie bezdzietne²⁷.

1803

Évariste Parny zostaje wybrany do Akademii Francuskiej²⁸, gdzie będzie zajmował 36. fotel. Oficjalne przyjęcie w poczet członków nastąpiło 28 grudnia (6 nivôse roku XII, według kalendarza republikańskiego). W swoim wystąpieniu Parny mówił o poezji elegijnej, podnosząc m.in. konieczność kultywowania języka francuskiego, którego czystość jest zagrożona.

²⁶ Zakaz był ponawiany w późniejszych latach, także w okresie Monarchii Lipcowej – 1821, 1826, 1827, 1829, 1839, 1843 i 1844.

²⁷ Grâce Vally miała dzieci z pierwszego małżeństwa – córkę i 4 synów, cf. C. Seth, *Évariste Parny (1753–1814)...*, op. cit., s. 147–148.

²⁸ Kandydatura Parny'ego była rozpatrywana kilkakrotnie wcześniej i odrzucana z powodu bezbożności i nieobyczajności, które miały wyrażać się w dziełach poety.

1804

Publikacja *Goddam!*, poematu w 4 pieśniach, którego treścią jest opowiedziana ironicznie historia Anglii od czasów średniowiecznych. Podtytuł brzmi: *poème par un French-dog* [poemat autorstwa francuskiego psa].

Dzięki wpływom hrabiego Français de Nantes, Évariste Parny otrzymuje stanowisko w administracji podatkowej.

1805

Ukazuje się *Le Portfeuille Volé* [Skradzione portfolio], zbiór poematów wydany bez nazwiska autora, co umożliwiło Parny'emu obronę wobec krytyki i oskarżeń o obrazę religii – utwór miał mu zostać wykradzony i opublikowany bez jego wiedzy i zgody. Części zbioru: *Les Déguisements de Vénus* [Przebrania Wenus], *Les Galanteries de la Bible* [Galanteria biblijna], *Le Paradis perdu* [Raj utracony] – poemat w 4 pieśniach, będący pogodną trawestacją *Raju utraconego* Johna Milтона²⁹.

1806

Publikacja *Le Voyage de Céline* [Podróż Celiny], krótkiego poematu opowiadającego w lekki i dowcipny sposób o podróży sennej przez wiele regionów świata. Podróż zatacza koło, jak podkreśla to jeden z ostatnich wersów: „Moje panie, pozostaniecie we Francji” (*Mesdames, demeurez en France*).

1808

Publikacja *Les Rose-Croix* [Różokrzyżowcy], poematu w 12 pieśniach „średniowiecznych”. Utwór jest opowieścią o walkach Anglików i Francuzów przeciwko Duńczykom.

1813

Cesarz Napoleon przyznaje poecie pensję w wysokości 3 000 franków, która zostanie odebrana podczas Restauracji w 1814 roku.

1814

Évariste Parny umiera **5 grudnia 1814 r.** w Paryżu, zostaje pochowany na cmentarzu Père Lachaise (kwatery 11, X, 20, nr kadastru 278).

Ewa Kalinowska

²⁹ *Paradise Lost*, poemat epicki w 12 księgach, wydany po raz pierwszy w 1667 roku. Tłumaczenia na francuski: 1729 (Nicolas-François Dupré de Saint-Maur, z księdzem de Boismorand); 1769 (Lancelin); 1805 (ksiądz Delille); 1837 (René de Chateaubriand), 2001 (A. Himy).

Jego duch stworzony dla nieśmiertelności
Zajął miejsce w świątyni pamięci³⁰.

Nagrobek Parny'ego na cmentarzu Père Lachaise w Paryżu.

³⁰ *Son esprit fait pour l'immortalité / A pris sa place au temple de mémoire*, J.F.P., *Élégie sur la mort du Chevalier Parny...*, Delaunay, Paris 1815. C. Seth, *Évariste Parny (1753–1814)...*, *op. cit.*, s. 279.